Een inspanning, die dan eerst uw moeite loont, zoo ge met uw Heiland omgaat, hem inweeft in uw gedachten en overleggingen, u telkens dieper indenkt in zijn verschijning, in zijn openbaring en in zijn werk, zoo in het verleden als in het heden, en op die wijs ongezocht, ongedwongen, en vanzelf, voor u zelven *persoonlijk*, en als vrucht hiervan voor de *gemeente*, elk onderwerp, en elke stof, en elken tekst in verband met den Christus leest en dienvolgens in verband met den Christus uitlegt en bespreekt.

Dat hier vruchtbaar bijkomt, ontkennen we niet. Botheid ziet geen verband, ook waar dat verband wel terdege bestaat.

Toch mag ieder Dienaar des Woords er veilig op gaan, dat zijn inspanning ten deze niet vruchteloos zal zijn.

Wie niet, als hij op zijn studeerkamer zit, zich, buiten zijn leven om, afvraagt: Hoe zal ik den Christus hier nu goedschiks bij te pas brengen? — maar komende tot Gods Woord gevoelt en weet, dat hij zelf, dat Woord, en de Christus in geestelijk verband staan, en in die geestelijke gemeenschap met den verheerlijkten Heiland de bepaalde, hem aangewezen of zelfgekozene stoffe biddend en ernstig onderzoekt, zal niet door zijn God beschaamd worden, maar spoediger dan hij hopen dorst, het zoo onmisbaar verband vinden.

Hij zal dan den Christus, als we ons zoo mogen uitdrukken, niet *opplakken* op zijn predikatie, overmits de gemeente anders aanmerking maakt; maar het zal hem een behoefte, een drang der ziel zijn, om ook bij die stoffe op ongedwongen wijs, zijn Heiland, in wiens liefde en gemeenschap hij leeft, te verheerlijken.

Dat behoeft daarom niet altoos breed, dat behoeft niet zoo uitvoerig te geschieden. Een kort en krachtig woord maakt soms zelfs dieper indruk, dan een gerekt betoog.

Als de gemeente maar merkt: Die man staat daar niet buiten zijn Heiland. Hij denkt niet, hij overlegt niet, hij predikt niet, alsof de Christus hem van verre stond. Maar als één die, ook zonder het te betuigen, toont, dat het: »Niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij" waarheid in hem werd, dan is de gemeente niet alleen voldaan, maar dan wordt ze gesticht en gebouwd en in haar allerheiligst geloof bevestigd.

Het geheim ligt hier *in de eenheid*.

Op zichzelf zijn er in de heilige sfeer allerlei onderwerpen die besproken moeten worden, allerlei stoffen die uitlegging en toepassing eischen, allerlei gevallen des levens en der conscientie, die uw leiding vragen.

Maar juist dit *vele* en *velerlei* verstrooit den geest, en breekt daardoor de kracht.

Nu dit, dan dat, en een volgenden Zondag weer iets-anders.

Wilt ge nu die verspilling van kracht tegengaan, dan moet ge er u op toeleggen, dat al deze stralen die ge voor het oog der gemeente schieten doet, *uitstralen uit éénzelfde middenpunt*. En dat middenpunt hebt ge niet te kiezen, het middenpunt van heel Gods openbaring is nu eenmaal en blijft voor alle predikatiën *de Christus*.

Gevoelt nu de gemeente, dat uit dit centrum al uwe predikatiën uitgaan, en dat ze onveranderlijk alle ziel tot dit middenpunt van *het geloof in Christus* heenleiden, dan verandert de chaos in heilige orde, er komt eenheid in het zielsleven voor eindelooze wisseling, en het einde is, dat de kracht uwer prediking op geheimzinnige wijze *verdubbeld* wordt.

Een Dogmatiek.

Ook de Hervormde Kerk ontving van de hand van een harer gewezen kerkelijke hoogleeraren een Dogmatiek, die, naar het oordeel van de *Vaderlander*, in de kringen wier orgaan dit blad is, met hooge ingenomenheid werd ontvangen.

Ze is van de hand van den heer Dr. P. J. Muller, oud-kerkelijk hoogleeraar te Amsterdam, thans beroepen te Haarlem.

Zeggen we aanstonds, dat deze geheele *Dogmatiek* alloopt in 275 bladzijden, en in die 275 bladzijden nog zeer breede citaten, geheele stukken Dogmengeschiedenis, en heel wat Symboliek opneemt, en de kenner vindt reeds hierin een voorloopige aanwijzing voor de vorming van zijn oordeel,

Dr. Bavinck besteedde eens zooveel bladzijden alleen voor zijn inleiding op de Dogmatiek, Philippi nam 3200 bladzijden voor de zijne, de Roomsche Dogmatiek van Heinrich, die nog niet eens af is, beslaat reeds tusschen de 4000 à 5000 bladzijden.

Hier is al het resultaat in 275 bladzijden neergelegd. Zoo b. v. neemt de leer over de dingen na den dood slechts 6 + 5, zegge 11 bladzijden in.

Vraagt men ons of we dan de waarde van een wetenschappelijk werk naar het aantal bladzijden berekenen, dan spreekt het wel vanzelf, dat we dit *niet* doen.

Maar dit neemt niet weg, dat een zoo ontzaglijke stof toch zekeren omvang eischt, en dat waar die omvang zoo uiterst beperkt is, die stof niet tot haar recht *kan* komen.

Dit zou alleen dan kunnen, indien de schrijver na jarenlange studie, op breed stramien opgezet, eerst zichzelven breedvoerig rekenschap had kunnen geven van het geheel en zijn deelen, en nu daarna die bijna niet te overziene stof, met weglating van al wat er in kon gemist worden, in zeer engen vorm, met ongemeene kunst, had saamgeperst.

Een voorbeeld hiervan is à Marck, die in zoo kort mogelijk bestek nochtans tamelijk volledig betoog levert, en toch nog 1000 bladzijden, fijnen druk, in quarto noodig had.

Daarvan is hier echter geen spoor. Zelfs de mogelijkheid er voor is niet aanwezig.

Als hoogleeraar toch trad Dr. Muller pas op in 1890, en reeds aan het einde van 1895 werd hij van zijn ambtelijke bezigheden ontheven.

Drie jaren nu bieden geen andere mogelijkheid, dan om voor de eerste maal de Dogmatiek zeer cursorisch door te loopen.

Van diep indringende studie, zich over de geheele stof uitbreidende, *kan* in zoo kort tijdsverloop eenvoudig geen sprake zijn.

Men zou Dr. Muller dan ook onrecht aandoen, indien men zijn talent naar deze proeve wilde beoordeelen.

Wat hier voor ons ligt is niets dan het overgewerkte dictaat van een eerste cursorische behandeling, geen Dogmatiek in den wetenschappelijken zin van het woord.

Iets wat wel het scherpst daarin uitkomt, dat de schrijver, als hij u eerst verhaald heeft wat anderen geleerd hebben, u nu ten slotte zeggen zal, wat hij zelf voor waar houdt, en u alsdan een soort conclusie voorlegt, die elke dogmatische scherpte van definitie mist.

En als zoodanig nu zijn werk beschouwd, dan brengen we den schrijver volgaarne de hulde dat hij in zoo korten tijd, met zekere helderheid, zich georiënteerd heeft, en met zekeren tact op het onafzienbare terrein zijn weg heeft gevonden.

Dat nu zulk een Dogmatiek niettemin door vele zonen der Hervormde Kerk met ingenomenheid ontvangen werd, is alleen daaruit te verklaren, dat voor deze kerk de Dogmatiek almeer bijzaak werd, en men toch verlangend uitzag naar een beknopt handboek, om *eenige* vastheid aan de zwevende begrippen te geven.

Dat Dr. Muller zijn gedwongen rusttijd besteedde, om te dien einde zijn dictaat uit te werken, is dan ook prijselijk, en ook ons boezemt het wel belang in, om hieruit te zien, wat de Hervormde Kerk officieel onderwijst.

Zoo interesseert het te hooren, dat Adam niet heilig, maar »in onschuld" geschapen is.

In Christus als de Godmensch was niet het »oneindige" maar alleen het »intensief-geestelijke" het Goddelijke.

Er is erfsmet, geen erfschuld.

In het werk van den Christus mag geen juridieke beschouwing toegelaten. Zijn dood was enkel het ideaal der hoogste zich zelve verloochenende Liefde.

Kennelijk laat alzoo deze Dogmatiek schier alle kenmerkende stukken der Gereformeerde belijdenis los, en geeft meer een uiteenzetting voor die ten deele ethische opvatting van het Christendom, die eenheid van belijdenis voor de gemeente onmogelijk maakt.

Dit alles nu wisten we wel, dat in de Hervormde Kerk almeer de heerschende geest werd, maar het heeft toch zijn nut, een en ander eens officieel door een gewezen kerkelijk hoogleeraar geconstateerd te zien.

De Gereformeerden in de Hervormde Kerk mogen toezien.

Kalender in dicht.

Van de hand van Ds. Karssen zag een Kalender in dicht het licht, onder den titel: *»Druiven van den edelsten wijnstok"*.

Zie niemand in dien hoogen titel een aanmatigende gedachte van den schrijver. Met beminnelijken eenvoud deelt hij ons toch zelf mede, dat niet hij, maar zijn uitgever dien titel koos.

Die titel wil alleen zeggen, dat de lieflieren die hij biedt alle ontleend zijn aan Schriftuurlijke stoffen.

Zijn bockske geelt namelijk voor het jaar 1896 een volledigen kalender, met voor elken dag een tekst, dien tekst in dicht bezongen, daarbij enkele beschouwingen en eindelijk twee stippellijnen voor memorandum.

Het bezwaar dat op die wijs zijn schoon bockske na 1896 niet zou zijn te gebruiken, acht hij niet overwegend. De welwillende lezer kan de lijdensweken, waarop het vooral aankomt, en de feestdagen, later zeer wel verschuiven.

Zijn bezongen teksten, zijn alle kort. Zie er hier een proeve van.

Op 30 Juli zal de dagtekst zijn: *Mijn ziele dorst naar U als een dorstig land* en die wordt dan aldus in dicht gebracht:

Gelijk het aardrijk dorst naar regen,
Als door het zonnevuur verschroeid,
Zoo dorst mijn ziel naar Uwen zegen,
Waarmee Gij haar, o Heer'! besproeit,
Mijn hart is als een netelheide,
Beroofd van alle vruchtbaarheid;
O maak het tot een vruchtbre weide,
Door 's Geestes dauw mild overspreid.

Zonder hooge poëzie te zijn, zit hier toch gang en gloed in, en de lezing doet weldadig aan.

Ons volk is een dichtlievend volk van de dagen zijner vaderen, en zoo zal ook dit bockske ongetwijfeld zijn weg vinden naar veler huiskamer en naar veler hart.

KUYPER.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van G. van Santen te De Bilt, voor Kootwijk *f* 5; van den heer P. Hoogvliet te Rockanje, voor Kootwijk *f* 5.03, gecoll. in de Geref. kerk.

Uit de Pers.

Het *Tijdschrift voor Gereformeerde Theologie* brengt ons ditmaal, behalve andere belangrijke artikelen, ook een stuk door Prof. Dr. Bavinck voor de *Presbyterian and Reformed Review* geschreven.

De lezing en herlezing van dit stuk, kunnen we niet genoeg aanbevelen.

Het handelt van het Calvinisme, in zijn beteekenis, opkomst, stand in het heden en toekomst, en is met veel schranderheid en degelijke kennis van zaken geschreven.

Ziehier een stuk er uit, dat over het beginsel van het Calvinisme handelt:

Wortel en beginsel van het Calvinisme is de belijdenis van Gods volstrekte souvereiniteit. Alle onderzoekingen naar den aard der Gereformeerde religie hebben dit beginsel slechts te helderder in het licht gesteld. Niet eene bijzondere eigenschap van God, b. v. Zijne liefde of gerechtigheid, Zijne heiligheid of billijkheid, maar God zelf als God, in de eenheid van al Zijne eigenschappen en in de volkomenheid van al Zijne deugden, is het uitgangspunt voor het denken en handelen van den Calvinist. En uit deze moedergedachte laat al het kenmerkend-Gereformeerde zich afleiden en verklaren. Van deze belijdenis uit kwam hij tot zijne strenge scheiding tusschen hetgeen God is en hetgeen van het schepsel is, tot de eenige autoriteit van de H. Schrift, tot de algenoegzaamheid van Christus en Zijn werk, tot de almachtige kracht der genade. Van daaruit kwam hij tot zijne scherpe onderscheiding tusschen het Goddelijke en het menschelijke, in den persoon en de twee naturen van Christus, in de in- en uitwendige roeping, in het teeken en de beteekende zaak van het sacrament. Van daaruit kwam hij tot Zijne leer van de volstrekte afhankelijkheid van al het schepsel, zooals die in zijne belijdenis van de Voorzienigheid, de Voorbeschikking, de Verkiezing en 's menschen onmacht uitgedrukt is. Van daaruit kwam hij tot die principieele en consequente theologische methode, die den Gereformeerden theoloog van andere, Roomsche en Protestantsche, onderscheidt. In heel de theologie en ook daarbuiten, op alle terrein des levens en der wetenschap is het zijn streven, om God *God* te laten zijn en alzoodien als God te doen erkennen en handhaven tegenover alle creatuur, in schepping en herschepping, in zonde en genade, in Adam en Christus, in kerk en sacramenten is het altijd God, die Zijne souvereiniteit openbaart en handhaaft en trots alle miskenning en tegenstand tot triumf en erkenning brengt. Zoo machtig kan de vijandschap en tegenstand niet weten, of God overwint deze niet alleen, maar dwingt ze ook, om dienstbaar te zijn aan de eere van Zijn Naam. Daar is in deze Gereformeerde beschouwing eene wonderbare heroïciteit, eene grootsche en aangrijpende handeling. Heel de geschiedenis wordt eene machtige worsteling, waarin God Zijne souvereiniteit doorzet, als een bergstroom allen tegenstand verwinnen doet, en aan het einde bij alle schepsel tot gewillige of onwillige, maar in ieder geval tot onbewuste erkenning leidt. Uit God zijn alle dingen, en daarom keeren ze ook alle tot Hem weer. Hij is God en Hij blijft het, nu en eeuwiglijk, Jehovah, de Zijnde, die was en die is en die weren zal.

Daarom gaat de Calvinist in alles tot God terug. Hij rust niet, voordat hij alles tot zijne laatste en diepste oorzaak, dat is, tot het souvereine welbehagen Gods teruggebracht heeft. Hij blijft niet hangen in den schijn, maar dringt tot de wezenlijkheden door. Achter de phaenomena zoekt hij de noumena op, de dingen die niet gezien worden, uit welke de zienlijke dingen geworden zijn. Hij neemt zijn standpunt niet midden in de historie en blijft daar niet staan, maar klimt uit den tijd tot de eeuwigheid op. De historie is immers maar successieve ontwouwing van wat eeuwig present is voor God. De Calvinist kan voor zijn hart, voor zijn denken, voor zijn leven geen rust vinden in dit onbestaanbare dat altijd wordende, wisselend, voorbijgaande is. Van het heilsproces gaat hij daarom terug tot het hellsbesluit, van de historie tot de idee. Hij vertoeft niet in het voorhof, maar dringt tot 't binnenste heiligdom door. Uit het tijdelijk *worden* verheft hij zich tot het eenvige en onveranderlijke *zijn*. Daar alleen vindt hij rust. Van daaruit beschouwt hij alle dingen. Hij beziet alles »sub specie aeternitatis." Indien nu religie naar de vroeger gewone definitie, is die »virtus, per quam homines Deo debitum cultum et reverentiam exhibent", en indien theologie is wat haar naam uitdrukt: kennisse Gods en van al het andere onder hem gesubsumeerd — dan is bij het Calvinisme de religie het meest religieus en de theologie het meest theologisch. Dan zijn beide hier het zuiverst datgene, wat ze naar heur aard behooren te wezen en beantwoorden ze hier het volkomenst aan heur ideaal.

Maar dit Calvinistische beginsel is te universeel en daarom te zijn en te vruchtbaar, om alleen tot het scheppen van een eigen type op religieus en theologisch terrein zich te bepalen. Het werkt verder en produceert eene gansche wereld- en levensbeschouwing, eene, indien men wil, geheel eigenaardige philosophie. Ook het zedelijk leven door het Calvinisme gewekt, vertoont een eigen physionomie. Allereerst is dit reeds hierbij opmerkelijk, dat dat zedelijk leven, tegen de verwachting en voorspelling van alle Pelagianen in, door het Calvinisme zeer krachtig is bevorderd. De belijdenis van Gods souvereiniteit en van de volstrekte onafhankelijkheid van alle creatuur bleek in de historie niet schadelijk, maar bevorderlijk aan het zedelijk leven te zijn. De moraliteit is er niet door verzwakt of gedood, maar bevestigd en verlevendigd. Trouwens, de praedestinatie sluit ook de praedestinatie der middelen in en de verkiezing is niet denkbaar zonder een doel, waartoe men verkoren is. Verkiezing involveert altijd eene bestemming, eene levenstaak, eene zedelijke roeping. Vandaar dat het zedelijk leven onder den invloed van het Calvinisme zich onderscheidde door activiteit en energie, door een rusteloos streven, om alles te brengen onder de tucht der wet Gods en alles te doen beantwoorden aan de eere van Zijn naam. Het valt niet te ontkennen, dat de moraliteit hierdoor meermalen een karakter van legaliteit heeft aangenomen. Maar zoo heeft het Calvinisme toch een reeks van dengden gekweekt, die voor huisgezin, maatschappij en staat van de grootste waarde zijn. Huiselijke zin, matigheid, reinheid, netheid, orde, gehoorzaamheid, kuischheid, ernst, vlijt, spaarzaamheid, arbeidzaamheid en, zijn deugden, die onder de Calvinistische belijders ten allen tijde hebben gebloeid. En omdat het Calvinisme gewoonlijk het meest ingang vond bij de geringere klassen, heeft het een nijveren en degelijken burgerstand gevormd, die overal en altijd de beschtste steun is van altaar en van kroon.

Daarmede staat weder in verband het politiek systeem en het politieke leven, dat het Calvinisme heeft voortgebracht en ontwikkeld. Daar is ongetwijfeld in het Calvinisme een republikeinsche, een democratische trek. De Calvinist vreest God alleen, geen mensch. Gezag van het eene schepsel over het andere ontstaat alleen, doordat God het naar Zijn welbehagen verleent; alle macht is eene gave, niet oorspronkelijk, maar[] opgelegd. Het gezag is niet inhaerent aan den persoon, maar alleen aan het ambt. Kuyperij, menschenvrees, schepselvergoding vinden in het Calvinisme geen plaats. Voor God zijn allen gelijk, koningen en onderdanen; ja het arme en verachte en onedele wordt door Hem tot het hoogste verkoren, opdat geen vleesch zou roemen voor Hem. Hem moet gehoorzaamd worden, eer en meer dan den menschen. Het Calvinisme heeft daardoor die burgerlijke en staatkundige vrijheden gekweekt, waarop Nederland, Engeland en Amerika in onderscheiding en tegenstelling van Spanje, Oostenrijk, Italië en zelfs het Luthersche Duitschland roem kunnen dragen. Scheiding van Kerk en Staat, vrijheid der religie, vrijheid der conscientie, vrijheid van genin en maatschappij, het zijn vruchten, voortgekomen uit den Calvinistischen stam.

En zoo ligt er in 't beginsel van het Calvinisme zonder twijfel ook een eigen levenstype opgesloten voor wetenschap en kunst, al hebben vorige eeuwen dit niet of niet genoegzaam tot openbaring en ontwikkeling gebracht. De historie van het Calvinisme is te spoedig afgebroken. Het heeft den tijd en de gelegenheid niet gehad, om zich naar alle zijden te ontvouwen en de lijnen te trekken, die uit het beginsel logisch zijn af te lijden. Maar het heeft er toch het vermogen en de kracht toe. De Luthersche reformatie miste van den aanvang af dere breede universaliteit. Haar anthropologisch of soteriologisch beginsel was te arm voor zoo rijke ontwikkeling en toepassing; zij bleef daardoor tot het religieuse en theologische terrein beperkt. In het Calvinisme ligt achter een wereldomvattend streven, het is katholiek in den schoonsten zin van het woord. De Calvinist weet wat hij wil; gedragen door zijn beginsel, stuurt hij rustig, vastberaden, [illegible] op het doel, dat God zich voor ogen stelde, toen Hij de verkiezing van Zijn Sloten.

Dit is klaar opgezet, scherp doorgedacht en maar waarheid betuigd.

Zeer hopen we dan ook, dat de overige bladen aan dit uiterst belangrijk artikel al de aandacht wijden zullen, die het verdient.

Ook daarom dat Dr. Bavinck nogmaals onverholen en tot twee malen toe voor het Christelijk-democratisch karakter van het Calvinisme opkomt.

Voor ons was dit niet noodig. Historisch kan hieraan, naar onze overtuiging, niet getwijfeld worden.

Maar voor meer dan één, die hierover nog in onzekerheid verkeerde, kan het toch zijn nut hebben, dat deze geleerde, die geheel buiten de politiek staat, dit nog eens onomwonden uitspreekt.

KUYPER.

Officieele Berichten.

Met verkoeting uit het Kerkblad van 22 Nov. 1895.

Aan de Gereformeerde kerken van Nederland.

Na het afsluiten van het boekjaar 1894/95 achten de Generale Deputaten voor de hulpbehoevende kerken zich geroepen eenige mededeelingen te doen aangaande hunnen arbeid.

Veel valt niet te vermelden; in de meeste provincies zoeken de kerken elkander te helpen, zonder den steun van kerken in andere provincies in te roepen; de uitzonderingen op dien regel zijn alhans zeldzaam.

De voorrechten van dien toestand zullen wij niet opnieuw uiteenzetten, daar zij voor de hand liggen; zij zijn toch te vinden, zoowel aan de zij van wie hulp vraagt als van wie hulp inroept. Men gaat niet lichtvaardig tot hulp inroepen over, wanneer zulk een verzoek moet beoordeeld door de naaste buren, die 't best in staat zijn om de zaak te onderzoeken; zoo voorkomt men het leunen op anderen zonder noodzaak. En omgekeerd worden hart en hand tot milden bijstand allicht bewogen, wanneer men den nood door eigen aanschouwing te beter kent of kennen kan.

Toch bleven aanvragen van dien aard niet geheel uit; de kerken van Drente en van Friesland steunden een verzoek om hulpe van enkele zusterkerken met zoo krachtige redenen, dat weerstand bieden onmogelijk was; waarbij kwam, dat de aanvragen geen hoog bedrag vormden, zoodat door die toe te staan niet te veel ontrokken werd aan wat nog steeds de eerste post is op onze begrooting.

Wij bedoelen de kerk van Kootwijk, waarvoor de hulpe nog steeds even dringend noodig blijft. De nood is daar weer hoog geklommen. Met 1 Aug. was er een tekort van *f* 955; dat zou echter in den loop der drie daaropvolgende maanden met *f* 450 vermeerderen; zoodat op 1 Nov. een eindcijfer van *f* 1405 tekort te wachten stond.

Deputaten stonden daarmede voor een zeer moeilijk vraagstuk; hetzelfde vraagstuk, waarvoor steeds een ieder staat, die vele nooden voor zich ziet en gaarne allen hielp, maar ten slotte toch met den inhoud van zijn geldbuidel rekenen moet.

Zoo kunnen ook Deputaten niet meer uitdeelen dan de opbrengst der hun gezonden collecten. Het totaal bedrag daarvan is iets hooger geklommen, in vergelijking met de opbrengst over het vorige dienstjaar; ongeveer *f* 100. Dat is dus een gunstig verschijnsel te noemen. Het had echter nog beter kunnen zijn, indien niet naast hoogere cijfers van meer dan eene provincie maar al te lage van deze moeten staan.

Zoo klom N.-Holland van *f* 231.40½ tot *f* 503.72½; Overijsel van *f* 60 tot *f* 130.17; Groningen van *f* 50 tot *f* 121.67. Maar Z.-Holland daalde van *f* 274.70 op *f* 220.48½; Utrecht van *f* 209.59½ op *f* 105.52½; Zeeland van *f* 81.31 op *f* 17.83; N.-Brabant van *f* 63.55½ op *f* 55.24, Friesland van *f* 105.77½ op *f* 51.61½. Drente bleef stationair met zijn ruim *f* 54. Gelderland daalde het meest, daar het in stee van tusschen de *f* 30 à *f* 40, gelijk in het vorige dienstjaar, slecht zond een bedrag van ongeveer *f* 10.

Uit deze cijfers willen wij niet al te haastig gevolgtrekkingen maken. Gerekend moet met de mogelijkheid, dat enkele bedragen nog niet zijn op- of doorgezonden; dat bijzondere omstandigheden noopten om het houden der collecte te verdagen en dergelijke meer. Maar door welke redenen het ook veroorzaakt moge zijn, het feit blijft bestaan, dat niettegenstaande uit drie provincies een hooger bedrag kwam van *f* 400 ruim, het totaal cijfer slechts klom met *f* 100. Zonder dien teruggang had Kootwijk geheel geholpen kunnen zijn en ook voor andere aanvragen, die nu moeten blijven rusten, iets worden afgezonderd.

Dat dit nu niet heeft kunnen zijn, is hun eene oorzaak van diep gevoeld leedwezen. Dies hebben zij dan ook gemeend volledige mededeeling in den stand der zaak te moeten doen.

Zij hadden bij de laatste verdeeling van gelden te beschikken over een bedrag van *f* 950; daarvan verkreeg de kerk van N.-Dordrecht *f* 30; die van Witmarsum *f* 60; en die van Wartena *f* 100. Voor de broederen, die schade leden door de actie van '86, bleef ditmaal niets beschikbaar, daar deputaten het niet aandorsten, om aan de kerk te Kootwijk nog minder te geven dan het overblijvend bedrag, n.l. *f* 760. Dan bleef er toch nog op 1 Aug. een tekort van *f* 195; nu weêr met 1 Nov. geklommen tot *f* 545.

Een enkel teeken van vermeerderde belangstelling blijve hier niet onvermeld. De kerken in de Classe Alkmaar hielden eene buitengewone inzameling voor Kootwijk's kerk, die ruim *f* 70 opbracht; in eene andere Classe wordt ook van de collecten voor de hulpbehoevende kerken in eigen ressort ¼ in de generale kas gestort. Dat zijn voorbeelden, die navolging verdienen. Niet het minst bij kerken van Classen, die in eigen kring weinig of geen hulpe hebben te bieden en wellicht er toe zouden kunnen overgaan, om de collecte voor hulpbehoevende kerken in eigen kring af te schaffen. Dat zij die dan toch houden en het bedrag voor Kootwijk bestemmen!

De toestand mag toch niet blijven, zooals die is. Kootwijk's kerk heeft recht op hulpe ten gevolge van de toezegging aan haar gedaan door de Classe Apeldoorn, door de kerken in Gelderland en ook door de kerken der overige provincien. Wat voor 's Heeren aangezicht alzoo is overeengekomen, moet ook vervuld worden!

Het adres, waar de toe te zenden gelden worden verwacht, blijft als vroeger bij Mr. van Beeck Calkoen, te Utrecht. Dat hem weldra de gelegenheid gegeven worde, eene lange lijst van flinke collecten in *Het Kerkblad* te publiceeren!

Namens deputaten voornoemd,

DS. B. VAN SCHELVEN, te *Amsterdam*.
DR. G. H. VAN KASTEEL, te *'s-Gravenhage*.
MR. A. W. VAN BEECK CALKOEN, te *Utrecht*.
November 1895.

Vergadering der Classis Zwolle, gehouden 7 November.

Opening met gebed door een praeses.

In zake Kamperveen B wordt besloten: De Classis Zwolle constateert, dat de raad der Ger. kerk te Kamperveen B niet langer weten wil van het kerkverband der Geref. kerken, en dat die kerkeraad door de overige leden wordt gesteund, met uitzondering van enkelen, zoodat het op dit oogenblik niet mogelijk is, die kerk als geinstitueerde Geref. kerk te erkennen, of ook als zoodanig in stand te houden.

Op de klacht van de kerk te Zwartsluis tegen den kerkeraad van Zwolle B besluit de Classis niet in te gaan, maar deze zaak door de betrokken kerkeraden te laten uitmaken.

De afgevaardigden van Zwartsluis stemmen tegen dit besluit.

Bij de rondvraag naar art. 41 D. K. O. wordt op verzoek van Steenwijk A uitgesproken, dat het huwelijk eener vrouw met den broeder van haar vader niet behoort tot de verboden huwelijken.

Classe Utrecht, op 9 November 1895 te Utrecht gehouden.

De vergadering wordt geopend door Ds. Klaarhamer.

De credentie-brieven worden nagezien door Ds. Van Minnen en Dr. Honig. Drie kerken hebben een diaken afgevaardigd in plaats van een ouderling, bij twee van welke dit niet strikt noodig is geweest. Aan de diakenen uit deze beide kerken wordt geen keurstem verleend.

De vragen geschieden naar Art. 41 D. K. en Art. 25 Classs.-regeling. De kerkeraad van Linschoten wenscht te weten, of hij een attestatie mag afgeven naar één der kerken van Ledeboer, wat hem ontraden wordt, omdat wij met die kerkformatie geen kerkelijke correspondentie onderhouden.

Zeist B ontvangt advies in een tuchtzaak. Op verzoek van deze zelfde kerk worden eenige deputaten benoemd, om de ineensmelting te bevorderen van de kerken Zeist A en B n.l. de Dienaren Barger, Klaarhamer en Van Minnen.

Buitenland.

Frankrijk. Een voorval in de gerechtszaal van het hof van Assises.

Eenigen tijd geleden deelden wij een staaltje mede van verwildering van zeden onder het opkomend geslacht in Engeland; niet minder blijkt het in Frankrijk gesteld. Inmers lazen wij onlangs het volgende:

Het volgende voorval had plaats in de rechtszaal van het hof van Assises, in een departementale hoofdstad nabij Parijs:

Emil Gaudot, een bengel van 17 jaar, die reeds een heel strafregister bij de politie had staan, stond terecht wegens moord op eene oude vrouw, Roaine Lenié, die hij van veertig sous (twee gulden) beroofd had. Gaudot bekende met de meeste brutaliteit: »Ik geef er evenveel om, als een visch om een appel", en toen de president hem vroeg, of hij de oude vrouw wel zou gedood hebben, als hij geweten had, dat zij niets meer bezat, antwoordde hij: »Nu, dat weet ik niet. Wat raakt het me, een oude karkas meer of minder. Ik werk tot elken prijs."

»Uw cynisme (hondschheid) zou een kanibaal (menscheneter) doen walgen!" riep de president uit. In welke school van schande hebt gij al die verdorvenheid geleerd?"

»Dat komt zoo vanzelf, mijnheer de president."

Nu kreeg de heer Saint-Appert, de advocaat van den beklaagde, het woord.

»Mijne heeren," begon hij, »mijn taak is zeer eenvoudig, daar de beschuldigde alles heeft bekend. Ik behoef hem niet te verdedigen, daar ik voor hem geen barmhartigheid zie. Ik zal dan ook kort zijn.

Maar als de justitie hem rekenschap vraagt van zijne misdaad, dan zult gij mij veroorloven op mijne beurt de justitie rekenschap te vragen van haar vonnis.

Hoe zal het luiden? Ik weet het niet. Maar hoe het uitvalle, een is er hier, die schuldiger is dan de schuldige zelf. Dien schuldige, ik wijs hem u aan; ot liever dien schuldige klaag ik aan, dat zijt gij, die de maatschappij vertegenwoordigt, die maatschappij, welke zich gedwongen ziet de misdaden te straffen, en die hare zorgeloosheid en verdorvenheid niet hebben weten te voorkomen.

Daar aan den muur, vóór mij, zie ik en begroet ik Christus aan het kruis. Hij is hier in eene rechtzaal, daar, waar gij den misdadiger voor uwe balie daagt. *Waarom is Hij niet in de school?* daar waar gij het kind roept, om het te onderwijzen?

Waarom straft gij onder Gods oog, wanneer gij de zielen vormt buiten Hem? En waarom moet Gaudot den God van Golgotha hier voor de eerste maal ontmoeten? Waarom heeft hij Hem niet ontmoet voor de banken zijner school? Dan zou hij zonder twijfel de bank der schande hebben vermeden, waarop hij thans gezeten is.

Wie heeft hem gezegd, dat er een God is, eene toekomstige gerechtigheid? Wie heeft hem gesproken over zijne ziel, over de plichten jegens zijnen naaste, over de broederliefde? Wanneer heeft men hem het Godelijk gebod geleerd: »Gij zult niet doodslaan?"

Men heeft deze ziel overgelaten aan hare booze driften. Dit kind heeft geleefd als een jong wild beest in de woestijn, alleen in deze maatschappij, dat de tijger gaat dooden, terwijl gij op het geschikte oogenblik zijne nagels had moeten afwenden, zijne bloeddorstigheid wegnemen."

Gaudot hoorde dit prachtig voor hem zoo vreemd pleidooi met verstomming, met zekeren triomf aan en een glans van voldoening lichtte in zijne oogen, toen de heer Saint-Appert eindigde met den uitroep:

»Ja mijne heeren, u beschuldig ik; u, beschaafden, die slechts barbaren zijt; u, moralisten, die de groote trom roert ten bate van godloochening en zedebedervende lectuur.... En gij verbaast u, dat men u antwoordt met misdaad en verdorvenheid!

Veroordeelt mijn client, dat is uw recht! Maar ik beschuldig u, dat is mijn plicht."

Toen de advocaat ging zitten, daverde de zaal van de stormachtige toejuichingen. Doch de president maakte er weldra een einde aan. De juryleden zonderden zich ter beraadslaging af, en keerden terug met een bevestigend antwoord op alle vragen.

De zeventienjarige moordenaar werd ter dood veroordeeld.

»God zal recht doen over de rechters" riep de heer Saint-Appert uit, staande en met den vinger uitgestrekt naar het kruisbeeld.

Wij voegen hieraan niets toe, dan de mededeeling, dat helaas in Frankrijk en in België de Protestanten er ijverig aan hebben medegewerkt, om de scholen godsdienstloos te maken. Zij meenden, dat dit de macht van Rome zou breken. Nu in België de reactie gekomen is, zitten de Protestanten zonder Christelijke scholen.

Overigens merken wij op dat de Fransche advocaat, wiens pleidooi we afschreven, kennelijk de beteekenis van de school overdrijft, en ook in den grond der zaak aan het onderwijs de